

Iina Schwanck

SANKARIRUNOELMA VAI YLEISINHIMILLISTEN MORAALISTEN KYSYMYSTEN KUVAAJA?

Havaintoja Larisa Šepitkon *Nousu*-elokuva
käsittelevistä kirjoituksista suomalaisissa lehdissä

Neuvostoliittolainen sotaelokuva *Nousu* (*Voshoždenije*, 1976) kertoo kahden partisaanin vaiheista toisessa maailmansodassa. Elokuvasa vaikeat olosuhteet tuovat esiin moraalisia kysymyksiä: olisiko uhrauduttava muiden puolesta, vai meneekö hengissä säilymisen vaisto lopulta kaiken edelle? Elokuvan Suomen ensi-ilta oli 7.4.1978. Tässä katsauksessa tarkastellaan, miten *Noususta* kirjoitettiin suomalaisissa lehdissä 1970-luvulla: Mistä elokuvan nähtiin kertovan, millaisiksi henkilöhahmot käsitettiin ja mihin muihin seikkoihin kiinnitettiin huomiota? Miten *Nousu* eri lehdissä tuotiin Suomen kontekstiin ja kuinka elokuvasta kerrottiin viittaamalla lukijoille tutuiksi oletettuihin asioihin?

Larisa Šepitkon toisen maailmansodan Valko-Venäjälle sijoittuvassa elokuvassa joukko partisaaneja pakenee saksalaisia. Elokuva perustuu Vasili Bykovin romaaniin *Sotnikov* (1970). Kaksi partisaania, Sotnikov (Boris Plotnikov) ja Rybak (Vladimir Gostjuhin), lähetetään hankkimaan muille ruokaa. Ponnisteluistaan huolimatta miehet jäävät saksalaisten vangeiksi, ja heidät tuomitaan kuolemaan. Matkan aikana miesten erilaiset luonteenpiirteet tulevat esiin. Rybak, joka on hyvissä voimissa, pyrkii lopulta kaikin keinoin pelastamaan oman nahkansa. Sotnikov sen sijaan on sairas mutta osoittautuu

henkisesti vahvaksi. Hän huomaa voitavansa itsensä uhraamalla pelastaa muiden hengen eikä epäröi toteuttaa suunnitelmaansa. Sota esitetään elokuvassa realistisesti yksittäisen ihmisen näkökulmasta. Kylmä sää saa hengityksen huuruamaan, ja partisaanien jalat uppoavat lumeen. Liikkumisen raskaus korostaa sodan fyysisyyttä ja henkistä lamaannuttavuutta. Sotnikovin sankaruus ei ole heroista sotasankaruutta vaan pikemminkin ”sankaruutta ihmisyydessä”. Elokuva sisältää viittauksia *Raamattuun*; Rybakia nimitellään Juudakseksi ja Sotnikov muistuttaa Kristus-hahmoa.

Noususta on esitetty erilaisia näkemyksiä. Aikalaiskriitikko Jelena Stišova kirjoittaa elokuvan auttavan katsojia ymmärtämään sodan epäinhimillisiä olosuhteita, joissa on tehtävä valinta hengissä säilymisen ja oman tunnon seuraamisen välillä (Youngblood 2007, 183, sit. Stišova). Neuvostoelokuva tutkinut David Gillespie taas pitää *Nousua* yhtenä Brežnevin kauden ”avainelokuviista” (Gillespie 2003, 138–139). Synkkyys ja vaihtoehtoisten toimintatapojen oikeellisuuden pohtiminen on mahdollista tulkita Gillespietä seuraten kuvaukseksi elokuvan tekoajasta.

Elokuvassa *Nousu* partisaanit Sotnikov (Boris Plotnikov, oik.) ja Rybak (Vladimir Gostjuhin) jäävät saksalaisten vangeiksi. Kuva: KAVI.

***Nousun* kritiikeistä eri lehdissä**

Suomessa *Nousua* arvioitiin ainakin *Helsingin Sanomissa*, *Hufvudstadsbladetissa*, *Ilta-Sanomissa* ja *Folktidningen Ny Tidissä*. Eniten palstatilaa ja siten myös painoarvoa *Nousulle* annettiin vasemmistolaisessa *Folktidningen Ny Tid* -lehdessä, jossa sitä arvioitiin kokonaisen artikkelin verran. Muissa lehdissä *Nousua* arvioitiin yhdessä toisten ensi-iltaelokuvien kanssa.

Helsingin Sanomissa Paula Talaskivi arvioi ”Viikon elokuvia” -palstalla *Nousun* rinnalla elokuvaa *Saturday Night Fever – Lauantai-illan huumaa* (*Saturday Night Fever*, USA 1977). Kuvituksena on vieretysten asetetut kuvat *Nousun* päähenkilöstä partisaani Sotnikovista ja *Saturday Night Feverin* päähenkilöstä Tony Manerosta (John Travolta). Kuvat ja artikkelin otsikko ”*Hieno neuvostosotilas ja sy-*

tyttävä diskotanssija” alleviivaavat elokuvien erilaisuutta ja vaikuttavat vastakohtaisuudessaan koomisilta. Assosiaatiota kylmän sodan asetelmaan vahvistaa edelleen se, että ”Viikon elokuvia” -palstan alussa kerrotaan parhaillaan vietettävän YYA-sopimuksen 30-vuotiselokuvaviikkoa, jonka ohjelmistoon *Nousun* juhlanäytäntökin kuuluu. Kritiikin kirjoittaneella Talaskivellä oli kaikin puolin merkittävä asema Suomen elokuvaelämässä. Hänen kuvaillaan olleen luonteeltaan railakas ja persoonallinen (Kuuskoski & Tammi 2006, 17) sekä kriitikkona asialleen omistautunut ja kannustava (Toiviainen 2001). Elokuvakriitikkona toimimisen lisäksi hän oli muun muassa mukana päättämässä Jussi-palkintojen jakamisesta (Toiviainen 2001).

Talaskivi kuvaa *Nousun* olevan kaunis, voimallinen ja syvästi puhutteleva ”uuden lajin sankarirunoelma”. ”Juonitarina sinänsä

on realistinen kertomus (Bykovin mukaan) toisen maailmansodan ajalta”, Talaskivi kirjoittaa. Hän kertoo katsojan jännittävän päähenkilöiden mukana sitä, kuinka saadusta tehtävästä selvittää. Erityisesti elokuvan loppua hän pitää onnistuneena: ”Viimeiset kohtaukset nousevat tarkassa pelkistyneisyudessa tämän muutenkin poikkeuksellisen voimakkaan elokuvan upeaksi, järkyttäväksi ja samalla ’puhdistavaksi’ huipuksi”.

Hufvudstadsbladetin kritiikin kirjoittanut Katy Gyllström on ammatiltaan taidemaalari ja sivutoiminen elokuvakriitikko. Gyllströmin mukaan elokuva on tehty taitavasti ja näyttelijät ovat hyviä, ja juuri siksi se on lähes sietämätön paljaassa kuvauksessaan inhimillisestä kärsimyksestä. Hän luonnehtii *Nousun* olevan rohkeuden ja pelkuruuden sekä uskollisuuden ja itsesuojeluvaiston draamaa. *Iltä-Sanomissa* *Nousua* arvioinut Sakari Toiviainen on toiminut paitsi kriitikkona myös muun muassa tutkijana ja kirjailijana. Toiviainen näkee elokuvassa käsiteltävän petturuutta. “[...] Shepitko tutkii näiden ihmisten kestävyyttä: varsinainen aihe on petturuus, se miten pitkälle nämä ihmiset ovat valmiita menemään yhteistyössä saksalaisten kanssa”, Toiviainen kirjoittaa. Hän kertoo kyseessä olevan ”hallittu ja tarkka kuvaus saksalaisten ja partisaanien välisen taistelun eräästä välikohtauksesta, joka kaikessa pienenudessaan ja tyypillisyydessään kasvaa yleispäteviin mittoihin”.

Myös *Folktidningen Ny Tid* -lehden arvion kirjoittanut Ywe Jalander näkee elokuvassa yleispätevyttä. Hän katsoo *Nousun* ongelmanasettelun voivan koskea myös rauhan aikaa. Elokuvaa Jalanderin mukaan epämiellyttävän lähelle todellisuutta, emmekä voi ohittaa sitä ajattelemalla, että on kyse sodan poikkeusolosuhteista. Katsoja pakotetaan pohtimaan valintoja velvollisuuden ja humaaniuden sekä itsesuojeluvaiston ja solidaarisuuden välillä. Näitä joudumme puntaroimaan myös rauhan aikana. Jalander oli opiskellut Moskovan elokuvainstituutissa (Fränti 2006), joten hänellä oli asiantuntevasta venäläisen elokuvan osalta. Jalanderin kuvataan kriitikkona olleen sivustynyt ja analyttinen (Fränti 2006) ja päässeen teksteissään kevyin vedoin syvälle (Bagh 2010, 30). Elokuvista kirjoittamisen ohella Jalander toimi elokuvaohjaajana (Fränti 2006).

Nousun keskiössä ovat päähenkilöt Sotnikov ja Rybak, jotka antavat sodalle kasvot. Elokuvasa seurataan heidän reaktioitaan vastoinkäymisiin. Näkemykset siitä, millaisia henkilöihahmot ovat, ovat kritiikeissä erilaisia. Talaskiven sanoin ”vahva Rybak auttaa yskivää, sairasta toveriaan auliisti, kantaa tätä jopa lopulta selässään. Tämä taas kertoo vapaasti mm. yksinäisyyden peloistaan”. Huomion kohteeksi nousee Talaskiven mukaan päähenkilöiden voimasuhteiden kääntymien:

[H]auraalta ja kestäättömältä näyttänyt Sotnikov kasvaa hirttotuomion edessä uusiin mittoihin havaitessaan, että hän voi pelastaa viattomia kyläläisiä uusilta kärsimyksiltä ja tietäessään, että se on tärkeämpääkin, kuin oman nahan pelastaminen.

Talaskivi toteaa, että päähenkilöiden lisäksi kuulustelijaa, gestapomiestä näyttelevä Anatoli Solonitsyn tuo elokuvaan ”vielä mukaan yhden ihmistyyppin”.

Jalander painottaa, että päähenkilöt eivät ole tyyppejä vaan yksilöitä. Šepitko ei salli katsojalle pakomahdollisuutta vaan pakottaa meidät myös tällä keinoin ottamaan kantaa ja valitsemaan suhtautumistapamme käsiteltyihin moraalisiin kysymyksiin. Sotnikov vaikuttaa Jalanderin mukaan elokuvan alussa epäilevältä ja vailla elämänhalua olevalta mutta tajuaa elokuvan edetessä, että tärkeintä on seurata omaatuntoaan. Rybak, joka on alussa esitelty positiivisena sankarina, pelkää yksinäisyyttä ja lopullista tyhjyyttä. Pyrkimässään säilymään hengissä keinolla millä hyvänsä hän tulee samalla menettäneeksi elämänsä mielekkyyden. Jalander kuitenkin huomauttaa, että henkilöt voidaan käsittää myös vertauskuvallisina – Sotnikov kommunismin ja vallankumouksen ruumiillistumana, Rybak tarkoitus pyhittää keinot -mentaliteettina ja vaanivana kompromissina.

Talaskivi ja Jalander edustavat siis vastakkaisia näkökantoja sen suhteen, ovatko hahmot käsitettävissä tyypeiksi. Talaskiven näkemys hahmoista tyyppeinä tyypistää elokuvan tarinaksi. Jalanderin näkemys hahmoista yksilöinä tuo esiin hänen käsityksensä *Noususta* kunnianhimoisena elokuvana, jolla on laajempaa merkitystä. Jalander kuvaa Rybakin olevan aluksi positiivisen

sankarin kaltainen hahmo mutta muuttuvan myöhemmin tähän hahmotyyppiin sopimatomaksi. Jalanderin tulkinnan mukaan elokuva vastustaa tyypittelyä myös tällä tavalla.

Gyllström vaikuttaa parhaiten ymmärtävän Rybakin ratkaisua. "[E]lokuva näyttää, että kauttaaltaan miellyttävä ja synnitön ihminenkin voi olla valmis myymään kunniansa, kun pelko saa hermot pettämään", hän kuvaa. Toiviainen kirjoittaa, että "[i]hmiset eivät ole sitä miltä he näyttävät, vasta tositalanteessa suodattuvat sankarit ja petturit esiin". Hän on siis samoilla linjoilla Gyllströmin kanssa mutta katsoo elokuvan myös osoittavan, että "[p]jetturuus tuomitsee itse itsensä".

Talaskivi kiittelee elokuvan visuaalista puolta. "Mustavalkokuvaus on tässä aivan upeata" ja näkymissä on "kummaa kohtalokkuuden tuntumaa", hän ilmaisee. Jalanderin mukaan luonnon ja arkkitehtuurin yksityiskohdat sekä arkiset askareet edustavat positiivista voimaa, elämää ja kulttuuria, jonka sota hävittää. Näyttämöllepanon nähdään siis tukevan kriitikoiden omaa tulkintaa elokuvasta. Toisaalta sen katsotaan korostavan sankarillisuutta ja dramaattisuutta, toisaalta ihmisten haavoittuvuutta ja sodan tuhoavuutta.

***Nousun* tuominen Suomen kontekstiin**

Kritiikeissä elokuva tuodaan Suomen kontekstiin, eli siitä kerrotaan viittaamalla lukijoille tutuiksi oletettuihin asioihin siten, että he kykenisivät parhaiten ymmärtämään, mistä elokuvassa kriitikoiden mielestä on kyse. *Nousun* tuominen Suomen kontekstiin on tehty taustoittamalla elokuvaa. Kriitikot kertovat ohjaajasta, vertaavat elokuvaa muihin elokuviin ja kirjallisuuteen ja mainitsevat saadut palkinnot.

Gyllström ja Talaskivi kertovat arvioissaan *Nousun* voittaneen palkinnon Berliinin elokuvajuhlilla 1977. Talaskivi ilmoittaa elokuvan olevan kovasti ohjelmistoon odotettu ja toivoo sen maahantuoneen Kosmos-Filmin näyttävän Suomessa myös Berliinin elokuvajuhlilla esitetyt Šepitkon vanhemmat elokuvat. Toiviainen kirjoittaa *Nousun* olevan "maineensa veroinen", millä hän mahdollisesti viittaa palkitsemiseen ja herättää

lukijan mielenkiinnon. Jalander mainitsee ainoastaan kuvatekstissä, että elokuva on "palkittu myös ulkomailla", vaikka artikkeli on palstatilaltaan suurin ja kertoo ohjaajan urasta eniten. Palkitseminen Berliinissä nähdään Gyllströmin ja Talaskiven arvioissa todisteena elokuvan laadukkuudesta, ja siitä ilmoittamatta jättäminen Jalanderin arviossa on mahdollisesti kannanotto, jolla ilmaistaan, että elokuva itsessään on hyvä. Jalander liittää Šepitkon venäläisen elokuvan perinteeseen kertomalla, että hän on elokuvaohjaaja Aleksandr Dovženkon oppilas, ja avaa siten lukijalle toisenlaisen näkökulman elokuvaan.

Talaskivi kertoo *Nousun* perustuvan Bykovin romaaniin ja vertaa elokuvaa Tolstoin *Ylösnousemukseen*. Näin hän tuo ilmi, että elokuva on verrattavissa klassikon aseman saavuttaneeseen teokseen, ja nostaa elokuvaa kohti taidestatusta. Talaskivi kirjoittaa *Nousun* vaikuttaneen häneen itseensä "henkilökohtaisesti" Tolstoin romaanin tavoin. Niinpä lukija ei aivan täysin saa kuvaa siitä, millainen yhteys romaanin ja elokuvan välillä on. Talaskivi mainitsee, että kuulustelijaa näyttelee taitavasti "Andrei Rublevina meillä tunnettu Anatoli Solonitshin". Myös viittaaminen Andrei Tarkovskin elokuvan *Andrei Rublev* (Andrei Rubljov, Neuvostoliitto 1966) päähenkilöön, ikonimaalari Rubleviin assosioi *Nousun* taide-elokuvaksi ja korkeakulttuuriksi.

Nousun ensi-ilta oli Suomessa pääsiäisen tienoilla, mikä mahdollisesti korosti elokuvan viittauksia *Raamattuun* ja nosti esille sen nimestäkin tulkittavissa olevat yhteydet uskonnolliseen ylösnousemukseen. *Raamattuviittauksiin* on kritiikeissä kuitenkin kiinnitetty vain vähän huomiota, vaikka ne ovat elokuvassa näkyvästi esillä. Jalander kuvaa Sotnikovin kuolevan kuin Kristus ristillä ja Rybakista tulevan Juudas. Talaskivi kirjoittaa *Nousun* olevan "henkiseltä panokseltaan jopa hyvin lähellä Tolstoin *Ylösnousemusta*", minkä voidaan tulkita kertovan myös elokuvan raamatullisista vivahteista.

Samoin sodan kuvaukseen ei kritiikeissä juuri oteta kantaa poliittisesta näkökulmasta. Toiviainen liittää *Nousun* vahvimmin konkreettiseen sotaan:

Šepitko ei käytä jyrkkää mustavalkoista asteikkoa, elokuva on vailla mahtipontisia tuomioita ja ylistyksiä. Kansallisen ja inhimillisen olemassaolon taistelun arvoista ei silti jää hetkenkään epäselvyyttä.

Muissa kritiikeissä kerrotaan elokuvan antagonisteista. Gyllström huomauttaa, että "[t]ällä kertaa inhimillisen pahuuden ja kynnisyiden syövereiden edustajia eivät ole saksalaiset, vaan venäläiset takinkääntäjät". Talaskiven mukaan kuulustelijaa esittävä Solonitsyn tuo elokuvaan kynnisen, paljon havaitsevan ja sisimmässään onnettoman ihmistyyppin. Jalander kertoo petturin eli henkilön, jonka Talaskivi nimeää kuulustelijaksi, ilmentävän pessimististä ihmiskuvaa ja materiaalista näkemystä elämään. Antagonistit käsitetään arvioissa pikemminkin vertauskuvallisiksi, ja hahmot kamppailevat ensisijaisesti omantuntonsa kanssa.

Maaailma ja me -lehden artikkeli

Nousun tulosta Suomeen kirjoitti myös Suomi-Neuvostoliitto-Seuran ja Neuvostoliiton valtiollisen uutistoimiston APN:n julkaisema *Maaailma ja me* -lehti. Lehden kuvaus elokuvasta vaikuttaa puolueelliselta; sitä keuhataan vuolaasti, ja sen tulkitaan kertovan Neuvostoliiton sankaruudesta sodassa. Artikkelin kirjoittaja Natalia Sergejeva ilmoittaa lehtien todenneen, että "neuvostoliittolaisten moraalisisista uroteoista toisen maailmansodan vuosina kertovan filmin voimakkuus on sen vilpittömyydessä ja puhtaudessa". Hän kirjoittaa myös, että "heidän [neuvostoliittolaisten] vakaumustaan ja uskoaani ei pysty murskaamaan edes kuolema". *Nousun* viittaukset *Raamattuun* voidaan käsittää yhdistettävän uskonnon sijaan toisenlaiseen vakaumukseen ja taisteluun oman maailmankatsomuksen puolesta.

Elokuvan tuominen Suomen kontekstiin tehdään osittain samalla tavalla kuin edellä mainituissa kritiikeissä. Heti aluksi *Nousun* kerrotaan voitaneen paitsi Kultaisen karhun Berliinissä, saaneen myös "kahden suuren elokuvajärjestön – OCIC:n (kansainvälisen filmikamarin) ja FIPRESSI:n (Kansainvälisen elokuvalehtien liiton) – palkinnot". *Maaailma ja me* haluaa saattaa lukijoiden tietoon, että

elokuva on saanut tunnustusta lännessä. Lisäksi kerrotaan, että elokuvajuhlilla kilpaili elokuvia muun muassa Ranskasta, Italiasta, Englannista ja Yhdysvalloista. *Nousu* on siis arvioitu paremmaksi kuin ehdolla olleet länsielokuvat.

Sodan kuvaukseen kiinnitetään paljon huomiota. Elokuvaa keuhataan erityisesti sen todenmukaisuuden takia, ja sen katsotaan esittävän sotaa lähes dokumentaarisesti. "Ensi kuvajaksosta alkaen katsojan vangitsee tunnelman aitous ja totuudenmukaisuus, se ulottuu ulkonäön, käyttäytymisen ja esineiden pienimpiinkin yksityiskohtiin", artikkelissa kerrotaan. Filmi ei artikkelin mukaan pyri jäljittelemään totuutta, vaan "siitä henkii elämän aitous". Myös näyttelijöitä keuhataan luonnollisiksi ja vakuuttaviksi.

Lehti liittää elokuvan kiinteästi Bykovin alkuperäisteokseen ja asettaa sen näin hieinan erilaiseen perspektiiviin kuin edellä mainitut kritiikit:

[F]ilmi on tyyliiltään ja kuvallisilta ratkaisuiltaan lähellä Vasil Bykovin proosaa. [...] Siinä ei ole mitään liikaa [...] Jokainen kuvajako on rakennettu jäntevästi, tiiviisti ja täsmällisesti. [...] Vasil Bykov on saanut Larisa Šepitkosta älykkään ja herkän työtoverin, joka pystyy täsmällisesti ja syvällisesti välittämään hänen proosansa kaikki psykologiset vivahteet.

On vaikea sanoa, kertooko elokuvan yhdistäminen Bykovin proosaan suomalaisille lukijoille lisää. Kenties lukija halutaan artikkelin kautta tutustuttaa myös Bykovin tuotantoon. "Bykovilta on suomennettu sotaromaani *Viimeinen tavoite*", artikkelissa kerrotaan.

Sitä, kuinka ohjaaja itse suhtautuu sotaan, käsitellään pitkästi. "Voittomme sodassa fasismia vastaan ei johtunut vain siitä, että olimme voimakkaampia", Šepitkon kerrotaan sanoneen. "Mukana oli vapautensa puolesta taistelevan kansan henkinen voima, joka on aina suurempi kuin valloittajien", hän jatkaa. Miksi nuoret elokuvantekijät ovat kiinnostuneet sota-aiheesta, Šepitkolta myös kysytään. Hän vastaa:

[M]eille se [sota] on moraalisen tilinteon lähtökohta, johon me tavalla tahi toisella palaamme tänään [...] [S]en tulesa hankitulla moraalisisella kokemuksella mitataan myös meidän tämänhetkisiä syytämme, tekojamme ja toimiamme.

Artikkelin lopussa, ikään kuin sovinnon eleenä alun mahtipontisuuden jälkeen, ohjaajan kerrotaan jännittävän sitä, miten suomalaiset ottavat *Nousun* vastaan, ja toivovan, että hänen elokuvansa pieneltä osaltaan edistäisi Neuvostoliiton ja Suomen ystävyys- ja taidesuhteiden lujittumista.

Yhteenveto

Vaikka *Noususta* kirjoitettiin hyvin erilaisissa ja erilaisia näkökantoja edustavissa lehdissä, kaikkien kirjoitusten yleisvire on myönteinen ja elokuvaa pääasiassa kehuva. Kirjoituksissa on kuitenkin eroja, ja niissä painotetaan *Nousun* eri ulottuvuuksia. *Helsingin Sanomien* Talaskivi ja *Folktidningen Ny Tidin* Jalander näkevät *Nousun* ikään kuin vastakkaisilta puolilta – ensimmäinen eepisenä sankaritarinana, jälkimmäinen yleismaailmallisena eettisenä pohdintana siitä, kuinka toimia oikein. Talaskivi pitää *Nousua* perinteisempänä elokuvana kuin Jalander ja ottaa kantaa liittämällä sen korkeakulttuuriin. Jalander kirjoittaa *Nousun* olevan tavallisesta poikkeava sotaelokuva, joka vastustaa tulkintaa seikkailuna ja sankaritarinana. *Ilta-Sanomissa* Toiviainen asettuu edellä mainittujen välimaastoon. Hän sijoittaa *Nousun* lähemmäs reaali maailmaa kuin Talaskivi ja katsoo elokuvassa käytävän taistelua sekä konkreettisella että vertauskuvallisella tasolla.

Vähiten innostuneesti *Nousuun* suhtautuu *Hufvudstadsbladetin* kriitikko Gyllström ja positiivisimmin *Maaailma ja me* -lehden Sergejevan ohella *Ny Tidin* Jalander. Gyllströmin ja Jalanderin näkemyksissä on kuitenkin yhtenevyyttä; molempien mielestä elokuva haastaa katsojansa, mutta he vaikuttavat odottavan elokuvasta eri asioita. Gyllström olisi mielellään nähnyt myös toivonpilkahduksia; Jalander tulkitsee synkkyiden rehellisyydeksi. Myös *Maaailma ja me* -lehden ja Jalanderin näkemyksissä on eroja. *Maaailma ja me* -lehden artikkelissa kerrotaan Neuvostoliitosta kiinnostuneille lukijoille lähes juurta jaksain, mistä elokuvassa on kyse. Tavoitteena on ikään kuin taata, että elokuva ymmärrettäisiin varmasti oikein. Lehti kuvaa *Nousun* kertovan neuvostoliittolaisten uroteoista toisessa maailmansodassa, kun

taas Jalander näkee elokuvan johdattavan katsojan yleismaailmallisten moraalisten kysymysten äärelle, joita joudutaan pohtimaan sekä sodassa että rauhan aikana.

Lähteet

Tutkimusaineisto

Gyllström, Katy (1978) "Motstånd". *Hufvudstadsbladet* 9.4.1978.

Jalander, Ywe (1978) "En ärlig krigsfilm". *Folktidningen Ny Tid* 20.4.1978.

Sergejeva, Natalia (1978) "Uusi neuvostoelokuva Suomeen". *Maaailma ja me* 2/1978, 72–76.

Talaskivi, Paula (1978) "Hieno neuvostosotilas ja sytyttävä diskotanssija". *Helsingin Sanomat* 8.4.1978, 16.

Toiviainen, Sakari (1978) "Bruno ja enkelit". *Ilta-Sanomata* 15.4.1978, 21.

Tutkimuskirjallisuus

Bagh, Peter von (2010) "Ywe Jalander". *Filmihullu* 3/2010, 30.

Fränti, Mikael (2006) "Muistokirjoitus: Ywe Jalander". *Helsingin Sanomat* 15.3.2006, <<http://www.hs.fi/muistot/a1364358266387>> (linkki tarkistettu 25.9.2015).

Gillespie, David (2003) *Russian Cinema*. Harlow: Longman.

Kuuskoski, Martti-Tapio & Tammi, Eero (2006) "'Armoitetuille filmihulluille': Helena Yläsen haastattelu". *Filmihullu* 1/2006, 16–23.

Toiviainen Sakari (2001) "Talaskivi, Paula (1914–1990)". *SKS:n Kansallisbiografia* -verkkójulkaisu, <<http://www.kansallisbiografia.fi/kb/artikkeli/5024/>> (linkki tarkistettu 25.9.2015).

Youngblood, Denise J. (2007) *Russian War Films: On the Cinema Front, 1914–2005*. Lawrence: University Press of Kansas.